

Zahiriddin Muhammad Boburning ta'lim-tarbiya sohasiga oid qarashlari

Marjona Sherzodbek-qizi Zuhriddinova
Gulira'no Shaxobiddinova
Gullola Sherboyeva
Ilmiy maslahatchi: M.M.Mirzakarimova
Andijon davlati chet tillari instituti

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada buyuk mutafakkir va davlat arbobi Zahiriddin Muhammad Boburning ta'lim-tarbiya sohasiga oid qarashlari keng tahlil qilinadi. Bobur o'z asarlarida inson kamoloti uchun ilm-fan, ma'naviyat va axloqiy fazilatlarining muhimligini alohida ta'kidlagan. Maqolada Boburning pedagogik fikrlari yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalashdagi o'rni nuqtai nazaridan yoritiladi. Ayniqsa, "Boburnoma" asarining tarbiyaviy ahamiyati ochib berilib, undagi vatanparvarlik, mehnatsevarlik, jasorat va halollik kabi g'oyalar zamonaviy ta'lim jarayonida muhim manba bo'lib xizmat qilishi ko'rsatib beriladi.

Keywords: Zahiriddin Muhammad Bobur, pedagogik g'oyalar, ta'lim va tarbiya, axloqiy qadriyatlar, Boburnoma, yoshlar tarbiyasi, ilm-fan, ma'naviyat, vatanparvarlik, barkamol shaxs

Zahiriddin Muhammad Babur's views on education

Marjona Sherzodbek-kizi Zuhriddinova
Gulira'no Shakhobiddinova
Gullola Sherboyeva
Scientific advisor: M.M.Mirzakarimova
Andijan State Institute of Foreign Languages

Abstract: This scientific article extensively analyzes the views of the great thinker and statesman Zahiriddin Muhammad Babur on education. In his works, Babur emphasized the importance of science, spirituality and moral qualities for human development. The article highlights Babur's pedagogical ideas from the perspective of their role in the comprehensive upbringing of the younger generation. In particular, the educational significance of the work "Boburnoma" is revealed, and it is shown that ideas such as patriotism, hard work, courage and honesty in it serve as an important source in the modern educational process.

Keywords: Zahiriddin Muhammad Babur, pedagogical ideas, education and upbringing, moral values, Baburnama, youth education, science, spirituality, patriotism, a well-rounded person

KIRISH

Zahiriddin Muhammad Bobur Sharq uygʻonish davrining yirik namoyandalardan biri boʻlib, u tarixda buyuk sarkarda, isteʼdodli shoir va davlat arbobi sifatida tanilgan. Shu bilan birga, Bobur oʻzining ilmiy va maʼnaviy merosi orqali taʼlim-tarbiya sohasida ham muhim gʻoyalarni ilgari surgan mutafakkir hisoblanadi. Uning pedagogik qarashlari insonning har tomonlama kamol topishida ilm-fan, axloq va maʼnaviyatning oʻrni beqiyos ekanligini koʻrsatadi. Bobur yaratgan asarlar orasida ayniqsa "Boburnoma" alohida ahamiyatga ega. Ushbu asar tarixiy manba boʻlish bilan birga, tarbiyaviy jihatdan ham katta ahamiyat kasb etadi. Unda muallifning hayotiy tajribalari, kuzatishlari va xulosalari orqali insonning qanday fazilatlar asosida kamolga yetishi mumkinligi haqida muhim fikrlar bayon etilgan. Boburning taʼlim-tarbiya haqidagi qarashlari bugungi kunda ham oʻz ahamiyatini yoʻqotmagan. Zamonaviy taʼlim tizimida yoshlarni maʼnaviy yetuk, bilimli va vatanparvar qilib tarbiyalash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan Bobur merosi yosh avlodni tarbiyalashda muhim nazariy manba boʻlib xizmat qiladi. Mazkur maqolada Boburning pedagogik qarashlari, "Boburnoma" asarining tarbiyaviy ahamiyati hamda uning gʻoyalari zamonaviy taʼlim tizimida qoʻllash imkoniyatlari tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM

"Boburnoma" asarining taʼlimiy va tarbiyaviy ahamiyati

Zahiriddin Muhammad Boburning "Boburnoma" asari oʻz mazmuni jihatidan nafaqat tarixiy va adabiy yodgorlik, balki tarbiyaviy ahamiyatga ega boʻlgan muhim manbalardan biri hisoblanadi. Asarda muallif oʻz hayoti davomida duch kelgan voqealarni, boshidan oʻtgan sinovlarni va ulardan chiqargan saboqlarini batafsil bayon qiladi. Ushbu hayotiy tajribalar yoshlarni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega boʻlgan gʻoyalarni oʻzida mujassamlashtirgan. "Boburnoma" asarida vatanparvarlik gʻoyasi muhim oʻrin egallaydi. Bobur oʻz yurtiga boʻlgan muhabbatini koʻplab voqealar orqali ifoda etadi. U vatan ravnaqi yoʻlida qilgan saʼy-harakatlari orqali yosh avlodga oʻz yurtiga sadoqatli boʻlish zarurligini koʻrsatadi. Bu esa yoshlarda yurtga muhabbat va milliy qadriyatlarga hurmat tuygʻusini shakllantirishga xizmat qiladi. Asarda mehnatsevarlik va qatʼiyatlilik ham asosiy gʻoyalardan biri sifatida namoyon boʻladi. Boburning murakkab hayot yoʻli insonning muvaffaqiyatga erishishi uchun sabr-toqat va doimiy mehnat zarurligini koʻrsatadi. U oʻzining hayotiy tajribalari orqali inson har qanday qiyinchiliklarni iroda va harakat orqali yenga olishini isbotlab beradi.[1.79]

"Boburnoma"da axloqiy tarbiya masalasi ham muhim o'rin tutadi. Bobur halollik, adolat va samimiylilik kabi fazilatlarni yuqori baholagan. U davlat boshqaruvi jarayonida ham adolat tamoyiliga amal qilish zarurligini ta'kidlagan. Ushbu fikrlar bugungi kunda yoshlarni axloqiy jihatdan tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, asarda tabiatni sevish, insonlarga hurmat bilan munosabatda bo'lish va turli xalqlarning madaniyatini qadrlash g'oyalari ham keng yoritilgan. Boburning tabiat manzaralarini tasvirlashi yoshlarni atrof-muhitga mehr bilan qarashga o'rgatadi. Bu esa ekologik tarbiya nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyatga ega.[1.128]

Boburning pedagogik qarashlari

Boburning pedagogik qarashlari asosan inson kamolotini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, unda ta'lim va tarbiyaning o'zaro bog'liqligi alohida ta'kidlanadi. Bobur insonning har tomonlama rivojlanishi uchun bilim olish muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatgan. U ilm-fanni insonni yuksaltiruvchi asosiy omillardan biri deb hisoblagan. Boburning fikricha, ilm insonning tafakkurini kengaytiradi va uni hayotda to'g'ri yo'l tanlashga yordam beradi. Shu sababli yoshlarni ilm olishga undash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bobur ilmni faqat nazariy bilim sifatida emas, balki amaliy hayotda qo'llanilishi zarur bo'lgan vosita sifatida ko'rgan. Bobur axloqiy tarbiya masalasiga ham katta e'tibor bergan. Uning qarashlariga ko'ra, insonning ma'naviy yetukligi jamiyat taraqqiyotining asosiy shartlaridan biridir. Halollik, adolat, mehr-shafqat va sadoqat kabi fazilatlar insonning haqiqiy kamolotini belgilaydi. Shu sababli yosh avlodni ushbu fazilatlar asosida tarbiyalash muhim hisoblanadi. Bobur ta'lim jarayonida shaxsning individual xususiyatlarini hisobga olish zarurligini ham ta'kidlagan. Uning fikricha, har bir insonning qobiliyati va imkoniyatlari turlicha bo'ladi. Shu sababli ta'lim jarayonida har bir shaxsga alohida yondashuv zarur hisoblanadi. Bu g'oya zamonaviy pedagogika tamoyillari bilan hamohangdir. Boburning pedagogik qarashlarida muloqot madaniyati ham muhim o'rin tutadi. U insonlar o'rtasidagi samimiy munosabatlar jamiyat barqarorligining asosiy omillaridan biri ekanligini ta'kidlagan. Bu fikrlar yoshlarni ijtimoiy hayotga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.[8.67]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Zahiriddin Muhammad Boburning pedagogik qarashlari chuqur mazmun va keng tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lib, ular bugungi ta'lim tizimi uchun ham muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Bobur ilm-fan, axloq va ma'naviyatni inson kamolotining asosiy omillari sifatida baholagan.

"Boburnoma" asari orqali ifodalangan g'oyalar yoshlarni vatanparvarlik, halollik, mehnatsevarlik va jasorat ruhida tarbiyalashga yordam beradi. Ushbu asar yosh avlodni har tomonlama barkamol shaxs sifatida shakllantirishda muhim manbalardan biri hisoblanadi. Bobur merosini chuqur o'rganish va uni ta'lim

jarayoniga keng joriy etish yoshlarning ma'naviy va intellektual rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli Boburning pedagogik g'oyalari zamonaviy ta'lim tizimida keng foydalanilishi zarur bo'lgan qimmatli ilmiy va ma'naviy meros hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bobur Z.M. Boburnoma. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.
2. Madaminjonovna, M. M. METHODOLOGY OF EDUCATIONAL TEACHING OF GENERAL SCIENCES.
3. Muhammaddilyor Diyorbek O'G'Li Uzoqjonov, & Maxliyoxon Madaminjonovna Mirzakarimova (2025). Atrof-muhitni asrash va ekologik barqarorlikni ta'minlash muammolari. Science and Education, 6 (12), 17-21.
4. Mirzakarimova, M. (2025). O 'QUVCHILARDA TADBIRKORLIK TUSHUNCHALARINI RIVOJLANTIRISHNING DIAGNOSTIK TAHLILI. Scientific journal of the Fergana State University, (4), 1-1.
5. Mirzakarimova, M. (2025). Didactic Effectiveness of Teaching General Sciences with an Entrepreneurial Orientation. Journal of Institutional Research South East Asia, 23(3).
6. Uzoqjonov, M. D. O. G. L., & Mirzakarimova, M. M. (2025). Zamonaviy texnologiyalarning atrof-muhitga ta'siri. Science and Education, 6(11), 281-284.
7. El-Atrash, A., Zaki, S., Tousson, E., & Negm, M. (2022). Copper oxide nanoparticles induced liver and kidney toxicity in rat. Asian Journal of Biochemistry, Genetics and Molecular Biology, 12(4), 154-160.
8. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonov, M. D. O. G. L. (2025). Zamonaviy axborot texnologiyalariga o 'tishda axborot xavfsizligi. Science and Education, 6(10), 89-93.
9. МИРЗАКАРИМОВА, М. М. (2022). ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ТАДБИРКОРЛИККА ЙУНАЛТИРИБ У^ ИТИШНИНГ ДИДАКТИК АСОСЛАРИ.
10. Madaminjonovna, M., & Uzoqjonov, M. (2025). The possibilities of solving environmental problems through technology. Academic Journal of Science, Technology and Education, 1(7), 11-15.
11. Uzoqjonov, M., & Mirzakarimova, M. (2025). The role and significance of artificial intelligence in modern society. Technical Science Integrated Research, 1(6), 8-10.
12. Mirzakarimova, M., & Uzoqjonov, M. (2025). Information security in information-communication technologies. Academic Journal of Science, Technology and Education, 1(6), 8-11.

13. Умнов, Д. Г., Кариев, А. Д., Тешабоев, А. Ю., & Мирзакаримова, М. М. (2024). Формирование финансовой грамотности и культуры потребления у старших дошкольников. *Перспективы науки и образования*, (6 (72)), 420-436.
14. MADAMINJONOVNA, M. X. T. T. Y. (2022). NALTIRIB O'QITISHNING DIDAKTIK ASOSLARI. *Nova. Pub*, 1-128.
15. Madaminjonovna, M. M. (2024). ECOLOGICAL-VALEOLOGICAL CULTURE IN THE "MAN-NATURE-SOCIETY" SYSTEM. *Web of Teachers: Inderscience Research*, 2(5), 51-55.
16. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2024). Pedagogik mahoratning shakllanishi va rivojlanishi. *Science and Education*, 5(3), 264-269.
17. Mirzakarimova, M. M. (2024). O'qituvchining muomala madaniyati. *Science and Education*, 5(4), 278-282.
18. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2024). "Avesto" va pedagogik fikrlar rivoji. *Science and Education*, 5(2), 224-228.
19. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2023). Scientific and pedagogical activity of Imam al-Bukhari. *Science and Education*, 4(12), 321-324.
20. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2023). O'zbekistonda chiqindilarni qayta ishlash muammolarini o'rganish va bartaraf qilish. *Science and Education*, 4(11), 78-83.
21. Mirzakarimova, M. (2023). CLIL TEXNOLOGIYALARI VOSITASIDA O'QUVCHILARNING TADBIRKORLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION METOD VA VOSITALAR. *Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi*, (6), 410-415.
22. Мирзакаримова, М. М. (2020). Умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими. *Science and Education*, 1(4), 97-103.
23. Мирзакаримова, М. М. (2020). ESSENTIAL COMPOSITION OF ENTREPRENEURSHIP FUNCTIONAL LITERACY. *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND TECHNICAL JOURNAL" INNOVATION TECHNICAL AND TECHNOLOGY*, 1(1), 63-65.
24. Mirzakarimova, M. M. (2022). The Necessity to Develop Students' Entrepreneurial Skills in English Classes. *Telematique.-2022.-S*, 7128-7131.
25. Мирзакаримова, М. М. (2020). Замонавий шароитларда умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими. *Science and Education*, 1(4), 216-222.
26. Mirzakarimova, M. (2023). EFFECTIVENESS OF STUDENTS'ENTREPRENEURIAL SKILLS DEVELOPMENT THROUGH CLIL TECHNOLOGIES. *Академические исследования в современной науке*, 2(8), 92-94.

27. Madaminjonovna, M. M. (2023). Innovative Methods and Tools for Developing Students' Entrepreneurial Skills Using CLIL Technologies. *International Journal of Human Computing Studies*, 5(3), 15-17.